

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wielojęzyczności

(2009/C 77/25)

Pismem z dnia 4 lutego 2008 r., działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, wiceprzewodnicząca Komisji Europejskiej Margot WALLSTRÖM zwróciła się do Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego o opracowanie opinii rozpoznawczej w sprawie

Wielojęzyczności.

Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 18 lipca 2008 r. Sprawozdawcą była An LE NOUAIL-MARLIÈRE.

Na 447. sesji plenarnej w dniach 17–18 września 2008 r. (posiedzenie z dnia 18 września 2008 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 144 do 8, 13 — osób wstrzymało się od głosu — przyjął następującą opinię:

Streszczenie opinii i podsumowanie wniosków

— Stwierdzając, że to zagadnienie zyskuje na znaczeniu politycznym i gospodarczym, Komitet z żalem zauważa, że zamiast przedstawić konkretny program w następstwie „nowej strategii na rzecz wielojęzyczności” z 2005 r., Komisja przeciwnie, pragnie przedstawić nową strategię na zakończenie swojej kadencji.

— Komitet zaleca Komisji i państwom członkowskim przyspieszenie debat nad celami do osiągnięcia, przed określeniem decyzji odnośnie do działań, które należy podjąć w ramach koordynacji w dziedzinie kultury i nauczania.

— Szczególnie w kontekście wyboru pierwszego nauczanego i poznawanego języka nowożytnego, zachęca państwa członkowskie i Komisję do położenia nacisku na wybór innych języków niż anglo-amerykański i krzewienie nauczania i używania języków europejskich w ramach wymiany na zewnątrz Wspólnoty.

— Stwierdzając ścisłą współzależność między potrzebami obywateli europejskich w dziedzinie językowej, europejską strategią na rzecz zatrudnienia, celami konwergencji programowania europejskich funduszy strukturalnych, a zwłaszcza funduszy spójności, zachęca do korzystania z tych ostatnich w celu nauki własnego języka ojczystego i dwóch języków nowożytnych, a nawet ustanowienia takiego priorytetu wykorzystania tych funduszy i dodaje, że ten cel powinien zawierać w sobie dwa cele jakościowe: zachowanie żywotności języków europejskich i zróżnicowanie znajomości języków w stronę języków pozawspólnotowych, użytecznych w wymianach kulturalnych, społecznych, politycznych i gospodarczych z udziałem Europejczyków, przy jednoczesnym krzewieniu znajomości kultur, pokoju i przyjaźni między narodami.

— Stwierdzając brak korzystnych zmian dla grup najbardziej oddalonych od godnego zatrudnienia, tzn. zadeklarowanego

i z ochroną socjalną, oraz dla grup najbardziej oddalonych od ośrodków miejskich i turystycznych, Komitet zwraca się do Komisji i państw członkowskich o czuwanie nad tym, aby w planowanych przez nich działaniach nie dyskryminować ani nie tworzyć różnic w traktowaniu oraz aby te działania nie doprowadziły do nowego wykluczenia i nowych frustracji. W tym celu w szczególności zaleca konsultacje z partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego działającymi w tych dziedzinach.

— Biorąc pod uwagę, iż Komisja zamierza przeprowadzić przekrojową konsultację wewnętrzną, zalecane środki powinny uwzględniać aspekt ulepszenia przepisów, tak aby nie godzić w konkurencyjność MŚP.

— Komisja i państwa członkowskie powinny zaangażować się w precyzyjną ocenę, w ramach europejskiego systemu certyfikacji nauczania formalnego i nieformalnego, aby zmierzyć jego zakres i **dać obywatelom i pracownikom możliwość transferu i uznawania kwalifikacji, bez względu na ich status.**

— W ramach porozumienia społecznego Komitet wzywa również państwa członkowskie i Komisję do działań propagujących zawody związane z językami — nauczyciel, tłumacz pisemny i ustny — tak aby pokryć zapotrzebowanie w zakresie używania języków urzędowych w komunikacji instytucjonalnej i przypomina, że potrzeby te nie są zaspokajane w wystarczającym stopniu, tak samo jak w sektorze gospodarczym.

1. Wprowadzenie

W dniu 6 września 2006 r., niedługo przed utworzeniem nowego stanowiska komisarza ds. Wielojęzyczności i Dialogu Międzykulturowego oraz mianowaniem na nie Leonarda ORBANA, EKES przyjął opinię, w której wypowiedział się na temat „nowej strategii ramowej w sprawie wielojęzyczności” ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Opinia EKES-u z dn. 26 października 2006 r. w sprawie komunikatu Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów „Nowa strategia ramowa w sprawie wielojęzyczności”, sprawozdawca: An LE NOUAIL-MARLIÈRE (Dz.U. C 324 z 30.12.2006).

Nieco później, w dniu 25 października 2007 r., komisarz uczestniczył w posiedzeniu plenarnym Komitetu na zaproszenie przewodniczącego EKES-u Dimitrisa DIMITRIADISA i wyraził zainteresowanie jego pracami.

W związku z zamiarem przedstawienia nowej strategii w tej dziedzinie, komisarz zwrócił się do Komitetu o opinię rozpoznawczą.

Komitet proponuje zatem, że:

- oceni działania podjęte w ramach poprzedniej strategii Komisji i przedstawionych wówczas zaleceń;
- treści działania podjęte przez Komisję;
- w stosownym czasie odpowie na wniosek o konsultację złożony w bardziej ogólnych ramach szerokiej konsultacji publicznej organizowanej przez Komisję i przesłuchania z dnia 15 kwietnia 2008 r., tak aby komunikat, który Komisja zamierza opublikować we wrześniu 2008 r., uwzględniał jego zalecenia.

2. Uwagi ogólne

2.1 Komitet stwierdza, że temat ten codziennie przybiera na znaczeniu, nie tylko z powodu mody, lecz w rzeczywistym kontekście globalizacji, który prowadzi do pojawiania się coraz większej liczby różnych podmiotów. Nowe sytuacje wymagają nowych rozwiązań i nowych reakcji. Świat zmienia się nie tylko na płaszczyźnie gospodarczej i technicznej, lecz również społecznej, politycznej, kulturalnej i obywatelskiej. Niektóre zjawiska występują od zawsze lub od dawna, lecz teraz nasilają się i stają się bardziej widoczne, a wręcz nabierają zasadniczego znaczenia.

2.2 W bardzo różnych dziedzinach, w pracy, w działalności gospodarczej, rozrywkowej i turystycznej wymiar kulturowy przybiera nowe kształty. EKES musi potraktować to zjawisko wielowymiarowo, aby uwzględnić obawy obywateli oraz przedstawić instytucjom praktyczne i inteligentne sugestie, zwłaszcza poprzez udział w konsultacjach i inicjowanie debat.

Różnorodność i bogactwo opinii dowodzą zainteresowania obywateli europejskich tą kwestią, która jest naznaczona ich wspólnym człowieczeństwem.

2.3 We wspomnianej powyżej opinii Komitet zalecał, aby:

- „Komisja udzieliła państwom członkowskim dokładniejszych wskazówek dotyczących powiązań, jakie należy zbudować oraz działań uzupełniających, jakie należy podjąć w ramach planów krajowych, podkreślając, że wielojęzyczność lub różnorodność stanowić może wkład w integrację polityczną i kulturową UE, oraz instrument budowania zrozumienia i pogłębiania integracji społecznej;
- zakres oferty nauczania został uzgodniony na szczeblu europejskim celem osiągnięcia trwałych rezultatów oraz potencjalne zasoby kompetencji językowych nie zostały zredukowane do ograniczonej liczby języków;

— propagowano wszelkie formy wielojęzyczności na polu zawodowym, w dziedzinie kultury, polityki i nauki oraz w sferze społecznej;

— zaangażowani eksperci nie byli wyłącznie specjalistami w dyscyplinach społeczno-naukowych, ale by wśród nich znaleźli się także praktykujący lingwiści, tłumacze ustni i pisemni, nauczyciele i osoby wykonujące zawód związany z językami;

— w opracowywaniu tej inicjatywy zostały należycie i szerzej uwzględnione obecne pokolenia dorosłych, zarówno młodych jak i starszych, poprzez uczenie się przez całe życie oraz — w momencie, gdy Komisja rozpocznie etap programowania — poprzez odwołanie się do ich praw kulturowych;

— Komisja wspierała nie tylko badania uniwersyteckie, ale również prace stowarzyszeń aktywnych w tej dziedzinie, oraz by wspierała publiczne inicjatywy podejmowane przez społeczeństwo obywatelskie”.

2.4 Podsumowując, EKES wskazał na konieczność włączenia jak największej liczby obywateli w strategię uczenia się, używania, znajomości języków i znalezienia realistycznych środków, aby cel ten osiągnąć. Komitet przestrzegал, aby nie tworzyć nowych form dyskryminacji społecznej. Wzywał do zastanowienia się nad pełną liczbą języków istniejących w Unii Europejskiej, aby przekroczyć własne granice językowe, kulturowe i gospodarcze. Zalecał zachowanie równowagi między sferą gospodarczą, kulturalną, obywatelską i podjęcie zdecydowanych działań dostosowawczych na płaszczyźnie zatrudnienia i pracy.

2.5 Komitet przypomniał, że obszary językowe i kulturowe zmieniły się, podobnie jak wspólnoty polityczne i gospodarcze na świecie, oraz że tendencja do zanikania niektórych języków idzie niestety w parze z asymilacją lub znikaniem niektórych grup społecznych i politycznych. Europa stoi przed tymi samymi wyzwaniem, co inne regiony świata, czyli po pierwsze tendencją do używania jednego języka w stosunkach ponadnarodowych, po drugie różnorodności języków regionalnych i takim samym jak gdzie indziej zagrożeniem zanikania niektórych gwar. Niemniej jednak wyróżnia ją status krajowych języków urzędowych w zjednoczonej (lub tworzącej się, w zależności od wizji stopnia integracji UE) wspólnocie politycznej i gospodarczej.

2.6 UE stoi w obliczu takiego samego niepokoju o tożsamość, który towarzyszy każdemu zbliżeniu kulturowemu i językowemu, niemniej jednak jej atutem jest to, że wykształciła się w trakcie swojego budowania. Warto przypomnieć na przykład instrumenty służące spójności społecznej i terytorialnej, wspólne kryteria demokracji przedstawicielskiej i uczestniczącej, modele społeczne opierające się na pewnej solidarności.

2.7 Niemniej jednak z połączenia wyzwań demograficznych z interesami kulturowymi wynika kilka istotnych kwestii, które należy odważnie poruszyć: na ile Europejczycy są zainteresowani własnymi językami, dzieleniem się nimi, ich ochroną, ożywieniem i niedopuszczeniem do ich zaniknięcia, słowem używaniem ich do komunikowania się między sobą i z innymi?

3. Komentarze szczegółowe

3.1 W dniu 14 września 2007 r. Komisja uruchomiła procedurę konsultacji publicznych, które zakończyły się konferencją w dniu 15 kwietnia 2008 r. Podczas konferencji Komisja przedstawiła licznym stowarzyszeniom i organizacjom prowadzącym działalność w sferze kulturalnej lub pedagogicznej, wyniki prac następujących grup roboczych:

- grupy intelektualistów pod przewodnictwem Amina Maaloufa;
- Business Forum pod przewodnictwem wicehrabiego Davignona;
- „Sprawozdanie ELAN: Wpływ niewystarczającej znajomości języków obcych w przedsiębiorstwach na gospodarkę europejską” sporządzony przez Krajowy ośrodek językowy;
- formalne konsultacje z Komitetami (KR i EKES);
- konsultacje z państwami członkowskimi: konferencja ministerialna z lutego 2008 r.;
- zalecenia grupy wysokiego szczebla ds. wielojęzyczności;
- uwagi otrzymane w ramach konsultacji on-line.

3.2 Podczas dyskusji poruszono wiele kwestii:

- wyzwania gospodarcze;
- wyzwania politycznej (wielojęzyczność i integracja regionalna);
- wyzwania w dziedzinie kultury (wielojęzyczność czy międzykulturowość?);
- komunikacja osobista i zbiorowa może prowadzić do stwierdzenia, że język jest takim samym narzędziem komunikacji jak pozostałe; przyszłość literatury?
- Wielojęzyczność i różnojęzyczność: niektórzy zadają sobie pytanie, czy indywidualne kompetencje językowe na płaszczyźnie wielojęzyczności są konieczne w środowisku językowym, które staje się jednojęzyczne?
- Rada Europy podkreśliła konieczność ochrony języków mniejszości i ułatwienia ich używania, jeżeli walka z nacjonalizmem ma być skuteczna: wielojęzyczność w służbie różnorodności nie może stanowić ryzyka wykluczenia.
- Wielu uczestników mówiło o frustracji i braku równości wobec języków, konfrontacji języków europejskich między sobą i na świecie, przeciwstawnych krajowych politykach kulturalnych.
- Prawa kulturalne i prawa społeczne: wiele osób zastanawia się, jakie środki są do dyspozycji w przypadku takich zobowiązań? Poruszony został szczególnie przypadek Romów dotyczący ich ogólnej integracji, możliwości uczenia się i zachowania ich języka.
- Jeśli chodzi o pracę i zatrudnienie, prawo pracownika do własnego języka bez wymogu umiejętności językowych niewspółmiernych do zadań związanych z pracą, a także

kwestie bezpieczeństwa związane z pracą w środowisku wielojęzycznym, którego języki dana osoba zna słabo lub wcale.

3.3 Główne cele Komisji w sferze promowania różnorodności językowej zaprezentowane podczas wysłuchania:

3.3.1 Zróżnicowanie kompetencji językowych w UE („Angielski nie wystarczy”).

Komisarz ds. wielojęzyczności Leonard Orban, zgodnie z zapewnieniami złożonymi w przemówieniu w trakcie wysłuchania, jak i w innych okolicznościach, wyraźnie zamierza odwrócić tendencję do powszechnego stosowania języka angielskiego.

3.3.2 W sferze społecznej:

- potwierdzenie roli języków w spójności społecznej;
- ułatwienie integracji migrantów, zachęcanie do nauki języka kraju przyjmującego, promowanie używania i zachowania języka ojczystego i przekazanie go dzieciom, traktowanie języków imigrantów jako potencjału do wykorzystania i źródła wzbogacenia.

3.3.3 W sferze gospodarczej:

- rozwój kompetencji językowych w celu zatrudniania pracowników i podnoszenia konkurencyjności przedsiębiorstw;
- przekrojowe uwzględnianie w różnych obszarach polityki europejskiej aspektów związanych z wielojęzycznością, począwszy od spisu (stwierdzenia stanu obecnego).

3.3.4 Aspekty wielojęzyczności dotyczące polityki zewnętrznej UE:

Komisja potwierdziła cel barceloński, czyli znajomość 1 języka ojczystego + 2 języków współczesnych u każdego obywatela, jednak zgodnie ze schematem: 1 język ojczysty + 1 język komunikacji międzynarodowej + 1 „przybrany język własny” (koncepcja wynikająca ze sprawozdania grupy, której przewodniczy Amin MAALOUF).

3.3.5 Środki i metody:

Komisja pragnie promować nieformalny system uczenia się „business literacy system”, polegający na przyspieszeniu zrozumienia i ułatwieniu dostępu. Niemniej jednak instytucja nie podała wielu szczegółów dotyczących tego zagadnienia. Sprecyzowała, że chodzi o stworzenie obywatelom europejskim okazji do kontaktu z elementami języków obcych np. w autobusach lub innych miejscach publicznych, tak aby nauka opierała się na „przyzwyczajaniu”.

3.3.6 W kwestii przyszłości:

Komisja pragnie opierać się na współpracy strukturalnej w ramach strategii średnioterminowych państw członkowskich i wnieść europejską wartość dodaną w celu rozwoju tej polityki.

3.4 Sprawozdanie ELAN ⁽²⁾:

W sprawozdaniu ELAN badano znaczenie posiadania wykwalifikowanej wielojęzycznej siły roboczej dla przedsiębiorstw. Nie zawiera ono jednak klasyfikacji potrzeb w stosunku do wykonywanej pracy czy zajmowanego stanowiska, ani w zależności od sektora działalności. Komisja zyskałaby na powierzeniu Fundacji na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy z siedzibą w Dublinie (lub innej organizacji europejskiej) oceny bardziej precyzyjnej klasyfikacji potrzeb zawodowych zarówno przedsiębiorstw, jak i pracowników.

3.4.1 Sprawozdanie grupy Forum Biznesu pod przewodnictwem Etienne'a Davignona ⁽³⁾:

Sprawozdanie to, opublikowane pod koniec czerwca 2008 r. wykazuje dlaczego, z punktu widzenia Forum Biznesu, istotne jest inwestowanie w kompetencje językowe. Opisano w nim to, co już zrobiono na rzecz promowania znajomości języków w środowisku biznesowym, a także sformułowano następujące zalecenia dla przedsiębiorstw celem poprawy ich wyników w dziedzinie wielojęzycznej komunikacji handlowej: sporządzić przegląd już istniejących umiejętności językowych w przedsiębiorstwie, skorygować politykę rekrutacyjną i strategię rozwoju w ramach zarządzania HR, inwestować w szkolenia językowe, zatrudniać rodzimych użytkowników języka, stosować technologie językowe, współpracować z tłumaczami pisemnymi i ustnymi, a także z osobami ułatwiającymi komunikację i mediatorami kulturowymi, zwiększyć międzynarodową mobilność pracowników. W sprawozdaniu sformułowano również zalecenia dla Europy i jej instytucji, dla władz lokalnych, regionalnych i krajowych. Ponadto przedstawiono argumenty na rzecz wielojęzyczności.

3.5 Sprawozdanie grupy Amina MAALOUFA ⁽⁴⁾:

Komitet popiera inicjatywę Komisji dotyczącą konsultacji grupy znanych intelektualistów, których sprawozdanie zostało określone przez przedstawiciela grupy podczas posiedzenia z 15 kwietnia br. jako „prawdopodobnie najlepiej napisany i najłatwiejszy do przeczytania dokument ze wszystkich sprawozdań przygotowanych dotychczas przez Komisję” — co w pewnym sensie jest prawdą — i proponujące Europejczykom rozważenie nauki języka komunikacji międzynarodowej i „przybranego języka własnego”, inaczej mówiąc nauki bezinteresownej, niepodyktowanej względami ekonomicznymi, zgodnie z zainteresowaniami osobistymi. Jest to szlachetna propozycja, podkreślająca aspekt kulturowy i komunikacyjny języka, jednak zakłada ona, że wszyscy obywatele mają jednakową chęć i czas na rozwój kompetencji językowych, co nie pokrywa się z rzeczywistością nie tylko z powodów kulturowych, lecz również dlatego, że większość obywateli europejskich nie ma siły nabywczej, która umożliwiłaby im korzystanie z „jakościowych” praktyk kulturalnych, zgodnie z definicją profesora Pierre'a Bourdieu.

⁽²⁾ Zob. sprawozdanie ELAN „Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Language Skills In Enterprise” („Wpływ braku kompetencji językowych w przedsiębiorstwach na gospodarkę europejską”): http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/elan_en.pdf.

⁽³⁾ Zob. sprawozdanie grupy Forum biznesowego http://ec.europa.eu/education/languages/news/news1669_en.htm.

⁽⁴⁾ Zob. sprawozdanie grupy Intelektualistów ds. Dialogu Międzykulturowego (Intellectuals for Intercultural Dialogue) pod przewodnictwem Amina Maaloufa: „A Rewarding Challenge: How the Multiplicity of Languages could Strengthen Europe” („Dobroczynne wyzwanie: jak wielość języków może skonsolidować Europę”): http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/doc1646_en.pdf.

Niewątpliwie można powiedzieć na przykład, że coraz więcej Europejczyków lub młodzieży europejskiej widzi korzyści z używania współczesnych europejskich lub pozaeuropejskich języków obcych, lecz coraz więcej osób ma coraz większe trudności z utrzymaniem i z wychowaniem dzieci, i chociaż nie mamy do czynienia z walką klas, społeczeństwo europejskie jest podzielone. Dlatego też należy uruchomić fundusze spójności, w szczególności dotyczące celów lizbońskich.

Potencjalne korzyści programu Grundtvig i programu kształcenia dla dorosłych, a także uczenia się przez całe życie powinny być oszacowane i wyliczone podczas uzgodnień między służbami Komisji, przed ich przekazaniem państwu członkowskim, Radzie i Parlamentowi. Dzięki temu kompetencja państw członkowskich w dziedzinie edukacji zyskałaby europejską wartość dodaną.

Komitet zauważa, że nie rozwiązuje to kwestii wyboru języka angielskiego jako pierwszego języka wspólnego, a jedynie całkowicie pozostawia tę kwestię państwu członkowskim i rodzicom, a Komisja nie porusza tego tematu otwarcie. Niewątpliwie „angielski nie wystarczy”, lecz nadal jest językiem akceptowanym przez UE i używanym w wymianie międzynarodowej. Przedstawione propozycje są jedynie początkiem, nie stanowią natomiast rozwiązania problemu. Komitet zwraca uwagę Komisji, państw członkowskich, Rady i Parlamentu Europejskiego na tę kwestię.

3.6 Projekt opinii KR-u ⁽⁵⁾:

KR uważa w swojej opinii, że kwestia językowa ma ogromne znaczenie dla samorządów terytorialnych, zważywszy że determinuje nie tylko kwestie zatrudnienia, lecz również wspólnego egzystowania Europejczyków i osób spoza Europy na wszystkich płaszczyznach społecznych i we wszystkich sektorach działalności, zaczynając od zdrowia (brak siły roboczej), przez usługi dla osób, nauczanie na poziomie przedszkolnym i szkolnym lub integrację migrantów, a kończąc na turystyce. Ponadto strukturyzuje ona życie coraz większej liczby regionów. KR słusznie zaleca również wykorzystanie funduszy spójności i konsultowanie się z nim przed podjęciem strategicznych decyzji.

3.7 Sprawozdanie informacyjne: Dokument roboczy Komisji — Sprawozdanie z realizacji planu działania pod tytułem „Promowanie nauki języków obcych i różnorodności językowej” ⁽⁶⁾:

Komitet wyraża obawę, że zaprzeczanie konieczności przyznania środków europejskich prowadzi do inercji, to jest przyjmowania kolejnych przepisów niewspółmiernych do rozwoju potrzeb, co prowadzi do niezadowalających wyników w perspektywie średnio- i długoterminowej. Komitet wzywa państwa członkowskie do rozważenia tej sprawy: telewizja nie wystarczy, a nieformalne uczenie się musi podlegać pomiarom. Komitet przyznaje, że metoda koordynacji, którą wyznaczyła Komisja, będzie oznaczała postęp administracyjny, lecz niekoniecznie krok w stronę obywateli.

⁽⁵⁾ Zob. opinia Komitetu Regionów w sprawie wielojęzyczności; sprawozdawca Roberto Pella (CdR 6/2008).

⁽⁶⁾ Zob. COM(2007) 554 wersja ostateczna/2 z 15 listopada 2007 r.

4. Wnioski

4.1 Komitet zauważa, że wyraźna dobra wola Komisji jest stałym wątkiem, lecz nie proponuje ona treściwych działań Unii Europejskiej wykraczających poza to, czego wymaga się od państw członkowskich w kwestii dostosowania systemów nauczania.

4.2 Komitet zaleca, aby państwa członkowskie kontynuowały przyjęte podejście, a jednocześnie uwzględniały różnicowanie w kierunku języków innych niż angielski stosowanych w komunikacji międzynarodowej.

4.3 Państwa członkowskie powinny nadal promować więzy pokrewieństwa i bliskości językowej lub geograficznej w ofercie języków europejskich na wszystkich poziomach nauczania (przedszkolnym, podstawowym, średnim, wyższym i przez całe życie), dbając o jej różnorodność.

4.4 Szkolenia dla dorosłych zgodnie z koncepcją Komisji (7) muszą uwzględniać potrzebę większego zaangażowania obywateli w wysiłek poznania języka ojczystego i dwóch języków współczesnych poprzez dostosowanie oferty, wzbudzanie zainteresowania i motywowanie za pomocą konkretnych rozwiązań lokalnych łączących wiedzę praktyczną organizacji społeczeństwa obywatelskiego działających w terenie, osób z sektora publicznego i prywatnego, poprzez ułatwienie dialogu społecznego i obywatelskiego, dopilnowanie, aby nowe inicjatywy nie prowadziły do dyskryminacji obywateli mających niewielki dostęp do wymiany międzykulturowej.

4.5 Demokratyzacja i nieformalne nauczanie promowane przez Komisję muszą być **poddawane precyzyjnym ocenom w ramach europejskiego systemu certyfikacji, aby:**

- zmierzyć wpływ działań zapoczątkowanych przez państwa członkowskie, Komisję i inne zaangażowane podmioty państwowe i niepaństwowe;
- dać obywatelom i pracownikom najemnym możliwość transferu i uznawania kwalifikacji, bez względu na ich status.

4.6 Zaproponować samorządom lokalnym i terytorialnym konkretny udział w rozwijaniu przyszłej oferty pedagogicznej, zgodnie z ambicjami Komisji.

4.7 Ponieważ uwagi Komisji na temat potrzeb gospodarczych przedsiębiorstw dotyczą przede wszystkim przedsiębiorstw i pracowników najemnych, państwa członkowskie i Komisja powinny zachęcać partnerów społecznych do udziału w dialogu społecznym, aby wspólnie zbadać wyzwania i znaleźć najlepiej dostosowane praktyczne rozwiązania.

(7) Zob. COM(2006) 614 wersja ostateczna i COM(2007) 558 wersja ostateczna.

4.8 **Możliwość znalezienia się w naturalnym środowisku, niezbędną do ćwiczenia kompetencji językowych i nierozłączną ze skonsolidowanym nauczaniem, należy zapewnić wszystkim odbiorcom na wszystkich poziomach, jednak być może potrzeby te są szczególnie duże w warstwach najmniej objętych wymianą ponadnarodową,** to jest najmniej mobilnych, co pociąga za sobą konieczność znalezienia konkretnych i materialnych rozwiązań. Nie można nikogo zmusić do podróżowania, lecz niektórzy mają **mniej środków** niż inni. Język angielski nie jest w tym względzie wystarczający, podobnie jak telewizja.

4.9 W kwestii **języków migrantów** należy położyć nacisk na fakt, że **stanowią one pewien zasób**. Dotyczy to wielu szkół. Niektórzy uważają, że migranci mają obowiązek nauczania się języka kraju przyjmującego, aby się zintegrować, a nawet mieć wstęp na terytorium UE, natomiast inni są zdania, że migranci mają prawo poznać język kraju, który ich przyjmuje, aby móc w nim mieszkać i pracować oraz bronić swych praw, a na władzach publicznych spoczywa odpowiedzialność za zorganizowanie jego nauczania. Bez względu na punkt widzenia długa droga dzieli teorię od realizacji. Liczne doświadczenia dowodzą, że wszystkie dobre praktyki nie były wspierane. Wprost przeciwnie, dotacje dla wielu stowarzyszeń zostały wstrzymane. Obecnie wyzwanie pedagogiczne, z którym należy się zmierzyć, jest ogromne, gdyż nauczanie przebiega inaczej w zależności od wieku. W tym względzie Komitet zaleca **badania, które zilustrują wymianę międzykulturową stanowiącą podstawę dla każdego rodzaju nauki języków** (8). Komitet kładzie nacisk na konieczność konsultowania i zaangażowania wszystkich osób związanych z nauczaniem i pedagogiką, od etapu przedszkolnego, przez kształcenie dorosłych, po nauczanie przez całe życie. Dwoma najbardziej zainteresowanymi stronami są uczniowie i nauczyciele. Dotyczy to również przyszłego zatwierdzania nieformalnych umiejętności (9).

4.10 Do języków używanych w Europie zalicza się języki regionalne i narodowe, a także języki używane przez migrantów. Jest to istotny wkład, a zarządzanie różnorodnością kulturową w Europie będzie opierało się na dwóch wyzwaniach: promowaniu europejskiej różnorodności językowej, tolerancji i poszanowaniu migrantów. Spójność społeczna i terytorialna UE nie ma wyłącznie gospodarczego lub politycznego charakteru. W przyszłości, a nawet już teraz jest ona nierozdzielnie związana z wymiarem kulturowym.

4.11 Również języki migrantów, podobnie jak **europejskie języki ojczyste muszą być przekazywane potomkom, a ponieważ żaden język nie przetrwa, jeżeli nie jest używany, migranci powinni być również źródłem wiedzy w przekazywaniu swoich języków ojczystych osobom, które chcą zróżnicować swoje kompetencje komunikacyjne lub ich nauczaniu.**

(8) Zob. <http://www.newcomersinturkey.com> — Nouredine ERRADI przez wiele lat pracował w ośrodkach kształcenia migrantów w Holandii i stworzył narzędzia pedagogiczne dla nauczycieli i doradców politycznych w agencjach i samorządach terytorialnych.

(9) Zob. opinia EKES-u z 18.9.2008 w sprawie wniosku dotyczącego zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego systemu transferu i akumulacji punktów w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET); sprawozdawca An Le Nouail Marlière (CESE 1066/2008).

4.12 Oznacza to, że europejskie społeczeństwo obywatelskie ma dzisiaj inne aspiracje i nie wystarczy już zachwalanie mu korzyści płynących z wielojęzyczności w wielojęzycznym środowisku. Społeczeństwo obywatelskie chciałoby, aby uznane zostały jego własne inicjatywy w ramach stowarzyszeń, jego własne potrzeby i przede wszystkim pragnęłyby uzyskać środki do realizacji swych dążeń bez względu na ich pochodzenie (publiczne lub prywatne).

4.13 Oznacza to również, że **partnerzy społeczni powinni zaakceptować perspektywę długoterminową i wspólnie określić wymagane kwalifikacje, nauczanie początkowe i przez całe życie, które należy wprowadzić, oraz inwestycje publiczne i prywatne, które należy rozważyć, dbając o poprawę konkurencyjności przedsiębiorstw.**

4.14 **Jeżeli nauka języków będzie również postrzegana jako konieczny wymóg w kontekście konkurencyjności i celów strategii lizbońskiej, powyższe zalecenie nabiera całego swojego znaczenia.**

4.15 Artykuły 21 i 22 Karty praw podstawowych przewidują promowanie różnorodności językowej i zawierają zakaz dyskryminacji ze względu na język. Komisja powinna zatem **sprawdzić, które państwa członkowskie mają ustawodawstwo w tej dziedzinie, w razie potrzeby zwracając się do Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej, i zbadać, czy fakt, że państwa członkowskie mają różne systemy wykonawcze, nie powoduje zakłóceń lub nierównego traktowania wśród Europejczyków, zwłaszcza w kwestii mobilności, rekrutacji itp.** W tym celu należy wprowadzić na przykład rozróżnienie między dwoma poziomami: stopniem znajomości języka niezbędnym do wykonywania zadań związanych z wykonywaną pracą (kontakt z osobami lub klientami zagranicznymi) oraz przekazywaniem poleceń niezbędnych do wykonania zadań w języku wykonującego.

4.16 Przy wdrażaniu tych założeń Komitet zwróci szczególną uwagę na to, co Komisja zaproponuje w strategii, która ma zostać przedstawiona we wrześniu 2008 r., i na postępy dotyczące poprzedniej strategii.

4.17 Jeżeli chodzi o prawa kulturalne obywateli europejskich, rezydentów spoza Europy i współpracę zewnętrzną UE, Komisja powinna być może **opierać się na konwencji UNESCO w sprawie różnorodności, proponując wytyczne, które będą uwzględniać konsekwencje ratyfikacji tej konwencji przez państwa członkowskie dla Europy, we współpracy ze stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi, które już prowadzą działalność w dziedzinie kultury.**

4.18 Mobilność promują partnerzy społeczni, oczekują jej niektórzy pracodawcy, pracownicy i władze publiczne, w tym Komisja, uważając ją za panaceum na bezrobocie i brak siły roboczej. Wciąż jeszcze zbyt mało uwagi poświęca się barierze językowej. Jako przykład niech posłuży, w ramach uczenia się przez całe życie, niemożność równoczesnego kształcenia się zawodowego i osiągania celów językowych czy też niemożność zapisania dzieci do wybranych przez rodziców szkół, jeśli dzieci te towarzyszą rodzicom mobilnym zawodowo — przykładem są tu Romowie w różnych krajach Europy i niektóre grupy Włochów w Niemczech. Komisja nie powinna polegać jedynie na państwach członkowskich, lecz domagać się informacji na temat dyskryminacji ze względu na język w szkołach między dziećmi narodowości europejskiej.

4.19 Należy wspomnieć również o trudnościach napotkanych przez administracje państw członkowskich w stosowaniu dyrektywy w sprawie delegowania pracowników, a także przez partnerów społecznych, z powodów jej niezrozumienia w terenie, które nie zostały pominięte przez Komisję, lecz powinny zostać należycie uzgodnione ze stronami (Komisja, państwa członkowskie, partnerzy społeczni, władze lokalne, krajowe, służby odpowiedzialne za zatrudnienie itp.), tak jak opisano to powyżej ⁽¹⁰⁾.

4.20 Wreszcie należy pomyśleć o środkach na system językowy instytucji poza oficjalną komunikacją instytucjonalną: Komitet zauważa, że jest to trudna kwestia, gdyż wiele dokumentów publicznych nie jest tłumaczonych, co raz jeszcze dotyka problemu środków. Jako przykład wystarczy podać strony internetowe — z wyjątkiem stron głównych — instytucji europejskich, w tym Rady Europejskiej i prezydencji UE.

Bruksela, 18 września 2008 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁰⁾ Opinia EKES-u z 29.5.2008 w sprawie: „Delegowanie pracowników w ramach świadczenia usług — maksymalizacja korzyści i możliwości przy równoczesnym zagwarantowaniu ochrony pracowników”; sprawozdawca An Le Nouail Marlière (Dz. U. C 224 z 30.8.2008).